

PRESUDA SUDA (šesto vijeće)

4. listopada 1991.(*)

„Radnik zaposlen na ribarskom plovilu koje plovi pod zastavom Ujedinjene Kraljevine te koji prima plaću od belgijskog poduzeća – Nesreća na radu do koje je došlo na brodu – Utvrđivanje zakonodavstva primjenjivog na radni odnos i u području socijalne sigurnosti”

U predmetu C-196/90,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku koji je Sudu, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, uputio Hof van Cassatie van België (Kasacijski sud, Belgija), u postupku koji se pred tim sudom vodi između

Fonds voor Arbeidsongevallen,

i

Madeleine De Paep,

o tumačenju članaka 48. i 51. Ugovora o EEZ-u, kao i članka 3. stavka 1., članka 13. stavka 2. točke (b) i članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971., o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i njihove obitelji koji se kreću unutar Zajednice (SL L 149, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 7., str. 7.), u inačici koja je bila na snazi u veljači 1980. (koja je zatim kodificirana i objavljena u SL C 138., str. 1.),

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: G. F. Mancini, predsjednik vijeća, T. F. O'Higgins, C. N. Kakouris, F. Schockweiler i P. J. G. Kapteyn, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Tesauro,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja je za Komisiju podnio B. J. Drijber, član pravne službe, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja Komisije na raspravi održanoj 4. lipnja 1991.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi od 9. srpnja 1991.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Presudom od 18. lipnja 1990., koju je Sud zaprimio 28. lipnja 1990., Hof van Cassatie van België (Kasacijski sud, Belgija) postavio je, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, dva prethodna pitanja o tumačenju članaka 48. i 51. Ugovora o EEZ-u, kao i članka 3. stavka 1., članka 13. stavka 2. točke (b) i članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971. o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i njihove obitelji koji se kreću unutar Zajednice (SL L 149, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 7., str. 7.), u inačici koja je bila na snazi u veljači 1980. (koja je zatim kodificirana i objavljena u SL C 138., str. 1.).
- 2 Pitanja su postavljena u okviru spora između Fonds voor Arbeidsongevallen, belgijske javne ustanove odgovorne za isplatu naknade štete pretrpljene uslijed ozljeda na radu, tužitelja u kasacijskom postupku (u daljnjem tekstu: Fond) i Madeleine De Paep, tuženice u kasacijskom postupku, zbog toga što je Fond odbio isplatiti M. De Paep doživotnu rentu kao naknadu štete pretrpljene uslijed smrti njezinog sina, Pieta Ackxa.
- 3 Iz spisa proizlazi da je u trenutku nesreće Piet Ackx radio s Germainom Ackxom, suprugom M. De Paep, na brodu „Hosanna”. Taj je brod pripadao društvu De Pax, sa sjedištem u Knokke-Heistu (Belgija), a njegova je direktorica bila M. De Paep. Nakon što se 20. srpnja 1979. nasukao, brod je pretrpio znatna oštećenja i bio je proglašen nesposobnim za plovidbu morem. Prema belgijskom zakonodavstvu zabrana plovidbe dodijeljena brodu mogla se ukinuti samo nakon što se obave valjano odobreni popravci. Međutim, nikakav popravak broda nije obavljen.
- 4 Brod je 29. siječnja 1980. prodan britanskom društvu Minerva Fisheries Ltd, koje ga je dalo registrirati u Ujedinjenoj Kraljevini. M. De Paep i njezin suprug, Germain Ackx, zadržali su polovinu dionica toga društva.
- 5 U noći s 15. na 16. veljače 1980. brod je pretrpio brodolom. Germain Ackx, njegov kapetan, i Piet Ackx, član posade, proglašeni su nestalima. Njihova smrt službeno je ustanovljena presudom Rechtbank van eerste aanleg te Brugge (Prvostupanjski sud u Bruggeu) od 15. rujna 1981. U trenutku nesreće Piet Ackx još je uvijek dobivao plaću od društva De Pax.
- 6 Budući da je Fond odbio isplatiti doživotnu rentu koju je M. De Paep zatražila kao naknadu štete pretrpljene uslijed smrti njezinog sina, ona je podnijela tužbu pred Arbeidsrechtbank te Brugge (Radni sud u Bruggeu). Presudom od 28. prosinca 1982. taj je sud prihvatio zahtjev M. De Paep.
- 7 Fond je uložio žalbu protiv te presude pred Arbeidshof te Ghent (Viši radni sud u Ghentu). Arbeidshof je presudom od 9. lipnja 1988. presudio da je, u skladu s propisima spora uspostavljenim Uredbom br. 1408/71, belgijsko zakonodavstvo o ozljedama na radu trebalo biti primijenjeno u slučaju koji se vodio pred njime te je stoga odlučio dodijeliti M. De Paep rentu istovjetnu iznosu od 20 % godišnje plaće njezinog sina.

- 8 Hof van Cassatie van België (Kasacijski sud, Belgija), pred kojim je Fond uložio žalbu protiv presude Arbeidshofa de Gent (Viši radni sud u Ghentu), bio je suočen s dva problema. Prvo, utvrdio je da se na temelju članka 89. stavka 2. belgijskog zakona od 5. lipnja 1928. kojim se uređuju ugovori o radu pomoraca (*Moniteur Belge* od 26. srpnja 1928.) ugovor o radu raskida, bez obzira na njegovu prirodu, između ostaloga službenom izjavom o nesposobnosti broda za plovidbu. Hof van Cassatie (Kasacijski sud) je na temelju činjenice da je brod „Hossana” proglašen nesposobnim za plovidbu morem zaključio da, u skladu s belgijskim zakonodavstvom, Piet Ackx nije bio vezan ugovorom o radu u trenutku nesreće. Međutim, postavio je pitanje treba li u svrhu primjene članka 13. stavka 2. točke (b) i članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe br. 1408/71 ocijeniti valjanost ugovora o radu ili postojanje radnog odnosa između pomorca i poduzeća koje ga plaća s obzirom na zakonodavstvo zemlje u kojoj to poduzeće ima svoje registrirano sjedište.
- 9 Drugo, Hof van Cassatie istaknuo je da je na temelju članka 58. stavka 1. točke 1. belgijskog zakona od 10. travnja 1971. o ozljedama na radu (*Moniteur Belge* 1971., str. 5201.), koji je bio na snazi u trenutku nesreće, Fondu povjeren zadatak osigurati naknadu štete pretrpljene uslijed nesreća na radu čije su žrtve pomorci, ali da su na temelju članka 76. stavka 1. istog zakona pomorci smatrani kao: „4. posada belgijskih ribarskih brodova”. Na temelju utvrđenja da je u trenutku nesreće dotičan brod plovio pod britanskom zastavom zaključio je da se belgijski zakon o ozljedama na radu ne može primijeniti. Ipak, pitao se u kojoj bi mjeri bilo primjereno primijeniti Uredbu br. 1408/71, s obzirom na to da je osoba o kojoj je riječ primala plaću od poduzeća sa sjedištem u Belgiji.
- 10 U tom je kontekstu Hof van Cassatie van België (Kasacijski sud, Belgija) postavio Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„Pod pretpostavkom da je osoba s prebivalištem u Belgiji, zaposlena na ribarskom brodu koji plovi pod britanskom zastavom i koja prima plaću od poduzeća sa sjedištem u Belgiji, doživjela nesreću na radu na tom brodu:

1. Treba li članak 13. stavak 2. točku (b) [sada točku (c)] i članak 14. stavak 2. točku (c) [sada članak 14.b] Uredbe (EEZ) br. 1408/71 tumačiti na način da radni odnos koji postoji između te osobe i poduzeća od kojeg prima plaću treba ocijeniti s obzirom na zakonodavstvo zemlje u kojoj poduzeće ima svoje registrirano sjedište?
2. Treba li odredbe prava Zajednice koje se odnose na slobodno kretanje i ravnopravnost radnika u državama članicama, osobito članke 48. i 51. Ugovora o EEZ-u te članak 3. stavak 1., članak 13. stavak 2. točku (b) [sada točku (c)] i članak 14. stavak 2. točku (c) [sada članak 14.b] tumačiti na način da im je protivno to da zakonodavstvo zemlje, koje se odnosi na ugovore o radu, i zakonodavstvo iste zemlje, koje se odnosi na naknadu štete pretrpljene uslijed nesreća na radu, imaju za učinak onemogućiti dotičnoj osobi da se pozove na ta zakonodavstva u svojem odnosu s poduzećem od kojeg prima plaću te u svojem odnosu i u odnosu njezinih pravnih sljednika s osiguravateljem za nesreće na radu, iz razloga što brod nema zastavu zemlje u kojoj poduzeće ima svoje sjedište?”

- 11 Za potpunije izlaganje činjenica u glavnom postupku, tijekom postupka kao i pisana očitovanja podnesena Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.

Prvo pitanje

- 12 U tom pogledu dovoljno je istaknuti da iz članka 4. stavka 1. Uredbe br. 1408/71 proizlazi da se on primjenjuje na zakonodavstva država članica koja se odnose na različite grane socijalne sigurnosti. Stoga se kolizijska pravila navedena u glavi II. uredbe, uključujući članke 13. i 14., odnose samo na ta zakonodavstva.
- 13 Stoga na prvo pitanje valja odgovoriti da Uredba br. 1408/71 ne sadrži kolizijska pravila koja se tiču zakonodavstva primjenjivog na radni odnos koji postoji između radnika i poslodavca.

Drugo pitanje

- 14 Valja najprije primijetiti da je slučaj koji razmatra nacionalni sud onaj radnika zaposlenog na brodu koji plovi pod zastavom jedne države članice, a koji na temelju te aktivnosti prima plaću od poduzeća sa sjedištem u drugoj državi članici na državnom području na kojem radnik ima svoje prebivalište.
- 15 Na temelju članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe br. 1408/71, u njezinoj inačici koja je bila na snazi u vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku, nacionalno zakonodavstvo o socijalnoj sigurnosti primjenjivo u takvom slučaju jest zakonodavstvo države članice u kojoj poduzeće ima svoje sjedište.
- 16 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, zakonodavstvo primjenjivo na temelju te odredbe u ovom je slučaju belgijski zakon o ozljedama na radu od 10. travnja 1971. Na temelju članka 76. stavka 1. točke 4. tog zakona, osiguranje u sustavu socijalne sigurnosti koje je njime propisano podređeno je uvjetu da brod na kojem je radnik zaposlen plovi pod belgijskom zastavom. Ovaj uvjet stoga ima za učinak isključivanje iz primjene tog zakona radnika zaposlenog na brodu koji plovi pod zastavom države članice koja nije Belgija, čak i ako poduzeće koje ga plaća ima svoje sjedište u Belgiji i ako on sam ima prebivalište u Belgiji.
- 17 Stoga se drugo pitanje koje je postavio nacionalni sud treba shvatiti kao nastojanje da se utvrdi treba li odredbu članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe br. 1408/71, u inačici koja je bila na snazi u veljači 1980., tumačiti na način da ima za učinak to da se na osobe koje su obuhvaćene tom odredbom ili na njihove pravne sljednike ne primjenjuje: a) odredba zakonodavstva primjenjivog u državi članici na temelju koje je osiguranje u propisanom sustavu socijalne sigurnosti podređeno uvjetu da brod na kojem je radnik zaposlen plovi pod zastavom te države članice, i b) svaka odredba u zakonodavstvu te države članice koja predviđa ništavost ugovora o radu, u mjeri u kojoj sprječava da kolizijsko pravilo iz te odredbe ima puni učinak.
- 18 S tim u vezi valja istaknuti da prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda odredbe glave II. Uredbe br. 1408/71, uključujući članak 14., čine cjelovit i ujednačen sustav kolizijskih pravnih pravila (vidjeti osobito presudu od 10. srpnja 1986., Luijten, 60/85, Zb., str. 2365.) i da te odredbe imaju za cilj ne samo izbjeći istovremenu primjenu više

nacionalnih zakonodavstava i komplikacije koje iz toga mogu proizaći, nego isto tako spriječiti da osobe koje ulaze u područje primjene Uredbe br. 1408/71 budu lišene zaštite u okviru socijalne sigurnosti zbog nedostatka zakonodavstva koje bi bilo na njih primjenjivo. Konkretno, uvjeti koje je država članica odredila u pogledu sudjelovanja osobe u sustavu socijalne sigurnosti ne mogu imati za učinak isključivanje iz primjene tog zakonodavstva osoba na koje je to zakonodavstvo primjenjivo na temelju Uredbe br. 1408/71 (presuda od 3. svibnja 1990., Kits van Heijningen, t. 12. i 20., C-2/89, Zb., str. I-1755.).

- 19 Posljedično, članak 14. stavak 2. točka (c) Uredbe br. 1408/71 bio bi lišen svakog korisnog učinka da se uvjet o osiguranju u pogledu zastave broda, a koji je propisan zakonodavstvom države članice na čijem državnom području poduzeće koje plaća radnika ima svoje sjedište, može primijeniti protiv osoba iz članka 14. stavka 2. točke (c).
- 20 Navedeno tumačenje isto tako vrijedi za odredbe nacionalnog zakonodavstva o ništavosti ugovora o radu. Te odredbe ne mogu imati za učinak sprječavanje primjene kolizijskih pravila navedenih u Uredbi br. 1408/71.
- 21 S obzirom na sva navedena razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti da odredbu članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe br. 1408/71, u inačici koja je bila na snazi u veljači 1980., treba tumačiti na način da ima za učinak to da se na osobe koje su obuhvaćene tom odredbom ili na njihove pravne sljednike ne primjenjuje: a) odredba zakonodavstva primjenjivog u državi članici na temelju koje je osiguranje u propisanom sustavu socijalne sigurnosti podređeno uvjetu da brod na kojem je radnik zaposlen plovi pod zastavom te države članice, i b) svaka odredba u zakonodavstvu te države članice koja predviđa ništavost ugovora o radu, u mjeri u kojoj sprječava da kolizijsko pravilo iz te odredbe ima puni učinak.

Troškovi

- 22 Troškovi Komisije Europskih zajednica, koja je podnijela očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD (šesto vijeće),

odlučujući o pitanjima koja mu je uputio Hof van Cassatie van België, presudom od 18. lipnja 1990., odlučuje:

1. **Uredba Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971. o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i njihove obitelji koji se kreću unutar Zajednice ne sadrži kolizijska pravila koja se tiču zakonodavstva primjenjivog na radni odnos koji postoji između radnika i poslodavca.**
2. **Odredbu članka 14. stavka 2. točke (c) Uredbe br. 1408/71, u inačici koja je bila na snazi u veljači 1980., treba tumačiti na način da ima za učinak to da se na osobe koje su obuhvaćene tom odredbom ili na njihove pravne sljednike**

ne primjenjuje: a) odredba zakonodavstva primjenjivog u državi članici na temelju koje je osiguranje u propisanom sustavu socijalne sigurnosti podređeno uvjetu da brod na kojem je radnik zaposlen plovi pod zastavom te države članice, i b) svaka odredba u zakonodavstvu te države članice koja predviđa ništavost ugovora o radu, u mjeri u kojoj sprječava da kolizijsko pravilo iz te odredbe ima puni učinak.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg 4. listopada 1991.

[Potpisi]

* Jezik postupka: nizozemski

RADNI PRIJEVOD